

Vetenskapen i Samhället

– resultat från SOM-undersökningen 2015

VA-rapport 2016:2

FÖRORD

Människors attityder till och syn på utbildning, vetenskap och forskare har stor inverkan på deras vilja att studera, ta del av forskningsbaserad kunskap och satsa medel på forskning. För att kunna ta sig an de stora utmaningar världen står inför behövs både fler välutbildade personer och mer forskning. Sådana långsiktiga satsningar kräver brett stöd. För att undersöka forskningens folkliga förtroende och förankring kartlägger Vetenskap & Allmänhet, VA, tillsammans med SOM-institutet, årligen synen på vetenskap i Sverige.

VA arbetar för att *främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare*. Vi vill öka samverkan mellan forskare och det omgivande samhället; utveckla kunskap om allmänhetens syn på forskning och forskningsbehov, forskningens förutsättningar, metoder och resultat, samt metoder för kommunikation om forskning. Ambitionen är att vara en ledande kunskapsnod för forskningskommunikation och samverkansuppbyggnadens alla dimensioner.

I projektet *Vetenskapen i Samhället* studerar VA och SOM-institutet vid Göteborgs universitet sedan 2002 opinionen i Sverige på det vetenskapliga området. Sedan 2011 medverkar också Göteborgs universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet i projektet. Samarbetsprojektet leds vid SOM-institutet av föreståndare professor Henrik Oscarsson och undersökningsledare docent Annika Bergström.

3 400 enkäter sändes per post hösten 2015 till ett riksrepresentativt urval av den svenska befolkningen med tre frågor om vetenskap. Svaren har bearbetats och analyserats under 2016. I denna skrift, *Vetenskapen i Samhället – resultat från SOM-undersökningen 2015*, VA-rapport 2016:2, presenteras resultaten. Analysen har gjorts av fil.dr Martin Bergman.

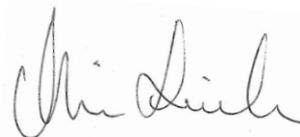
Undersökningen har genomförts med stöd av Riksbankens Jubileumsfond samt Göteborgs universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet. Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa. Denna och övriga studier kan även hämtas från www.v-a.se.

Vår förhoppning är att resultaten kan bidra till en fortsatt och fördjupad dialog om forskningens roll i samhället och om hur forskare, olika intressenter och allmänheten gemensamt kan finna lösningar på samhällsutmaningarna.

Vetenskap & Allmänhet i juni 2016

Cissi Billgren Askwall
Generalsekreterare

Maria Lindholm
Chefsutredare

Innehåll

1. Fortsatt högt förtroende för forskning	6
Sammanfattning av 2015 års resultat	7
Inledning	7
Förtroendet för universitet och högskolor	8
Förtroendet för forskare	10
Förtroendet för forskning inom olika områden	12
Prioritering av forskningsområden	13
Konklusion	14
Referenser	15
2. Tabellbilaga	16
3. Om undersökningen	36

I.

Fortsatt högt förtroende
för forskning

SAMMANFATTNING AV 2015 ÅRS RESULTAT

Svenska folkets förtroende för forskning, forskare och lärosäten är högt i Sverige. *Förtroendet för universitet och högskolor* har sedan mätningarna började aldrig tidigare varit så högt. 59 procent av svenskarna har mycket stort eller ganska stort förtroende för hur universitet och högskolor sköter sitt arbete. Det höga förtroendet stärks ytterligare av att endast sju procent har ganska litet eller mycket litet förtroende. Även *förtroendet för forskare* är högt. 64 procent angav att de har mycket stort eller ganska stort förtroende för forskare. Under de 13 år som frågan om forskarförtroendet ställts har utfallet varierat kraftigt. Variationerna kan till stor del härledas till växlingar i andelen som saknar uppfattning i frågan.

Det finns återkommande och distinkta skillnader mellan olika grupper. Förtroendet påverkas i stor utsträckning av utbildningsnivå och politiskt intresse, det vill säga hur allmänt intresserad man är av politik. Hög utbildning och ett stort politiskt intresse är ofta förenat med ett högre förtroende för forskare och forskningsinstitutioner. Kvinnor har generellt svårare att ta ställning och svarar i högre utsträckning att de saknar uppfattning.

Svenska folket har ett större *förtroende för forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik*, än för forskning inom *samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och humaniora*. Skillnaderna kan till stor del förklaras av en högre andel som saknar uppfattning om de tre sistnämnda forskningsområdena. Det tycks alltså vara svårare att ta ställning till forskning inom samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och humaniora.

SOM-undersökningen ber även de medverkande att ange hur *viktig forskning inom olika områden* är. Dessa områden roteras år från år. Av 2015 års tio alternativ var forskning om hjärt- och lungsjukdomar och om miljö högst prioriterat, medan forskning om litteraturvetenskap och rymden prioriterades lägst.

En central del i utformningen av enkätundersökningar, och som är viktigt att ha i åtanke vid analys och tolkning av resultat, är att den svarande bör ges möjlighet att inte ta ställning till frågan; att svara "ingen uppfattning". Så är fallet även i SOM-undersökningens frågor som relaterar till forskning, med undantag för förtroendefrågan för universitet och högskolor, där detta alternativ saknas. Resultaten av enkätfrågor presenteras ofta som andelen med stort förtroende av totalt

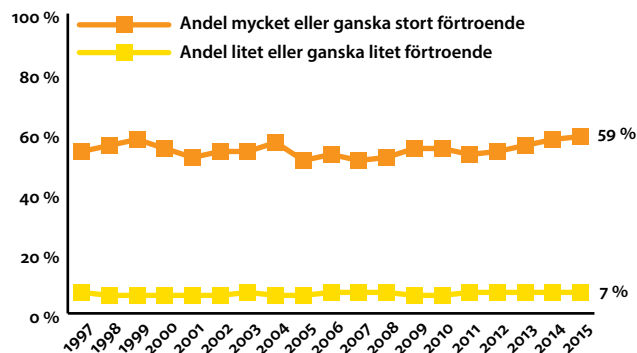
antal svarande. Andelen med högt förtroende influeras då av hur stor del som tar ställning i frågan. Hur stor andel som väljer att svara "ingen uppfattning" utgör många gånger en intressant och viktig del i bilden av allmänhetens attityder till forskning och vetenskap.

INLEDNING

Utveckling av ny kunskap, forskning och innovation är grunden för en gynnsam ekonomisk samhällsutveckling med tillväxt och välstånd. För att det ska vara möjligt krävs att ny kunskap och vetenskapliga satsningar förankras hos samtliga berörda i samhället, inte minst medborgarna själva. Utvecklingen av forskningsbaserad kunskap är även beroende av en stark rekrytering till högre utbildning. Ungas vilja att söka sig till universitets- och högskoleutbildningar påverkas av synen på kunskap de själva och deras föräldrar har. Utvecklingen av arenor för dialog mellan forskning och samhälle förutsätter god kunskap om medborgarnas attityder till forskning, innovation och vetenskap. Därför undersöker den ideella föreningen Vetenskap & Allmänhet, VA, årligen svenskarnas syn på forskare, forskning, vetenskapligt arbete och innovation.

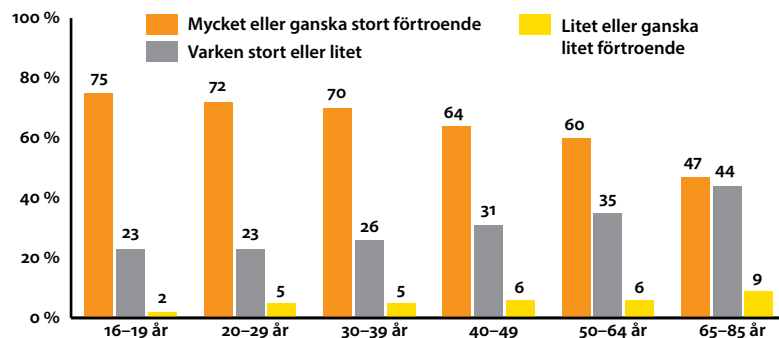
Figur 1. Förtroendet för universitet och högskolor

Frågan lyder: *Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?* En femgradig svarsskala användes. Svarkategorierna var: *Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende* samt *Mycket litet förtroende*. Totalt antal svarande år 2015 är 3 036 personer. Svartalternativet ingen uppfattning saknades.

Figur 2. Förtroendet för universitet och högskolor hos olika ålderskategorier

Antal svarande i respektive ålderskategori: 16–19 år = 108; 20–29 år = 322; 30–39 år = 389; 40–49 år = 471; 50–64 år = 814; 65–85 år = 931.

Alltsedan 2002 samarbetar VA och SOM-institutet vid Göteborgs universitet i projektet *Vetenskapen i Samhället, ViS*. Projektet syftar till att studera allmänhetens attityder till forskning över tid, och har genom åren utvecklat ny kunskap om faktorer som påverkar förtroendet för forskning och forskare. En viktig del av *ViS* utgörs av frågor i den nationella SOM-undersökningen, en årligt återkommande vetenskaplig studie av svenska folkets vanor, beteenden, åsikter och värderingar. Undersökningen baseras på en riksrepresentativ enkätundersökning med ingående frågor om vanor och attityder på temat samhälle, opinion och medier. *ViS* har årligen ett antal återkommande frågor relaterade till forskning och vetenskap med i SOM-undersökningen. Svaren på dessa frågor presenteras i denna rapport.

FÖRTROENDET FÖR UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR

En majoritet av Sveriges befolkning har stort förtroende för universitet och högskolor (figur 1). Förtroendet för universitet och högskolor är i 2015 års SOM-undersökning en procentenhet högre än föregående år och utgör därmed det högst uppmätta sedan frågan började ställas år

1997. Förtroendet för universitet och högskolor har varit synnerligen stabilt under de 19 år frågan har ställts. Andelen som svarat att de har mycket stort eller ganska stort förtroende har som lägst varit 51 procent (2005), och den högsta noteringen är 59 procent, från årets undersökning. Förtroendet för universitet och högskolor har i sakta men stadig takt ökat sedan 2011, en ökning med sex procentenheter över fyra år. Även andelen som svarat att de har mycket litet eller ganska litet förtroende har varit stabil, antingen sex procent eller sju procent, alltsedan frågan ställdes för första gången år 1997.

Uppgången i förtroende de senaste fyra åren kan förklaras antingen av att andelen med litet förtroende minskat eller att andelen neutrala har förändrats. Eftersom andelen med litet förtroende är så stabil kan uppgången i andelen med stort förtroende härledas till en nedgång i den andel som varken har stort eller litet förtroende. En del av allmänheten har de senaste åren alltså övergått från att vara neutral i sitt förtroende till universitet och högskolor, till att ha ett större förtroende.

Skillnad mellan åldersgrupper

Det finns en tydlig skillnad i förtroendet för universitet och högskolor hos olika

åldersgrupper i samhället (figur 2). Unga människor har en högre tilltro till universitet och högskolor än äldre. I åldersgruppen 15–19 år var det 75 procent av de svarande som angav att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende för universitet och högskolor. Endast två procent av 15–19-åringarna svarade att de hade ett mycket litet eller ganska litet förtroende för universitet och högskolor. I den äldsta åldersgruppen, 65–85 år, svarade 47 procent att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende för universitet och högskolor. Samtidigt var det nio procent som hade mycket litet eller ganska litet förtroende.

Den svarandes ålder har betydelse för om hen väljer alternativet varken stort eller litet förtroende för universitet och högskolor. I åldersgruppen 16–19 år är det endast 23 procent av de svarande som håller sig neutrala i frågan, medan hela 44 procent i åldersgruppen 65–85 år har svarat varken stort eller litet förtroende; i stort sett lika stor andel som svarat mycket eller ganska stort förtroende. Detta betyder att nedgången i förtroendet för universitet och högskolor med stigande ålder till viss del kan förklaras av att andelen med litet förtroende ökar. Till största delen beror nedgången dock på en ökning av den andel som har varken stort

eller litet förtroende. En tänkbar vidare tolkning av resultaten skulle kunna vara att äldre människor, över 65 år, i mindre utsträckning har en personlig relation till universitet och högskolor och därmed har svårare att ta ställning i frågan om förtroende för universitet och högskolor. ViS har tidigare identifierat en *närhetsfaktor* som innebär att människor med en personlig relation till eller egen erfarenhet av högre utbildning och forskning har ett större förtroende för lärosäten och den forskning som bedrivs där (Bergström & Oscarsson 2015). Man kan anta att äldre människor, i synnerhet över 65 år, känner en mindre närhet till forskning och högre utbildning och att detta reflekteras i resultaten.

Utbildningsnivå

Utbildningsnivå har stor inverkan på förtroendet för universitet och högskolor. Personer med en hög utbildning, vilket här innebär examen från högskola eller universitet, har ett högre förtroende än personer med låg utbildningsnivå (figur 3). Hos personer med hög utbildningsnivå angav 72 procent att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende, medan motsvarande siffra för lågutbildade var 37 procent. Även andelen som angav att de har ett mycket litet eller ganska litet förtroende skiljer sig mellan grupperna: Fyra procent hos högutbildade och 16 procent hos lågutbildade.

Att utbildningsnivån påverkar för-

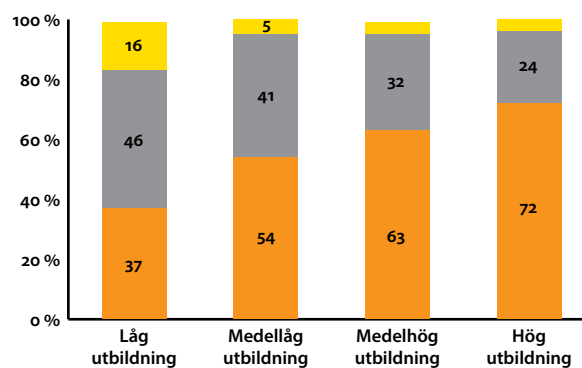
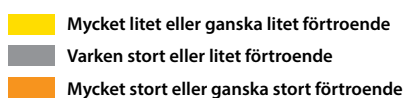
troendet för universitet och högskolor är känt sedan tidigare undersökningar. I rapporten "Kunskap i en klass för sig" (VA-rapport 2010:2) framgår att social tillit till stor del kan förklara variationer i förtroende för vetenskap, forskare och forskning. De personer som känner sig tillfreds med samhället, demokratin och sina liv i allmänhet, tenderar att vara mer positiva och ha ett högre förtroende. Den sociala tilliten sammanfaller ofta med utbildningsnivå, där högutbildade upplever en större social tillit.

Partisympatier och politiskt intresse

Förtroendet för universitet och högskolor samvarierar med politiska sympatier.

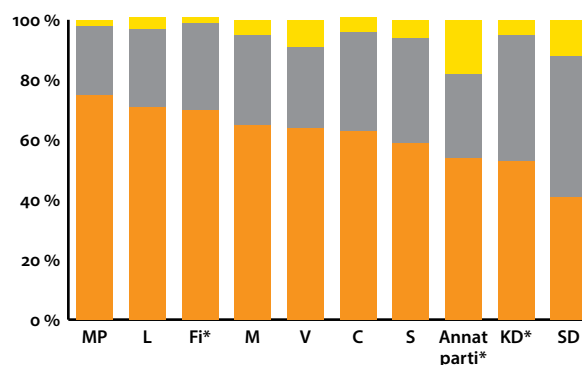
Figur 3. Förtroendet för universitet och högskolor som en funktion av utbildningsnivå hos de svarande

Låg motsvarar maximalt grundskola eller motsvarande; *Medellåg* motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; *Medelhög* motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; *Hög* motsvarar examen från högskola/universitet. Antal svarande i varje grupp: Låg = 443; Medellåg = 859; Medelhög = 700; Hög = 974.

Figur 4. Förtroendet för universitet och högskolor som en funktion av partisympatier

Hos partier markerade med * är antal svarande begränsat (färre än 100), vilket gör slutsatser om skillnader mer osäkra. Antal svarande i varje kategori: MP = 205; L = 171; Fi = 63; M = 624; V = 211; C = 228; S = 689; Annat parti = 43; KD = 93; SD = 430.

Tabell 1. Förtroendet för universitet och högskolor som en funktion av politiskt intresse

Politiskt intresse	Mycket stort eller ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Mycket litet eller ganska litet förtroende	Antal svarande
Mycket intresserad	67	28	5	520
Ganska intresserad	62	33	5	1 473
Inte intresserad	52	39	9	1 040

Tidigare studier har visat att politiska värderingar och partisympatier har samband med attityder till forskning (Holmberg & Weibull 2012; VA-rapport 2010:2). Mycket av det sambandet kan förklaras av underliggande värderingar, social tillit och nöjdhet. Det är troligt att de underliggande värderingar som avgör vilket politiskt parti man röstar på, också påverkar vilket förtroende man har för forskning och forskningsinstitutioner.

Högst förtroende för universitet och högskolor finns hos personer som sympatiserar med Miljöpartiet eller Liberalerna; här ligger andelen med mycket högt eller ganska högt förtroende på 75 respektive 71 procent. Lägst förtroende för universitet och högskolor har personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna; hos dessa är motsvarande siffra 41 procent (figur 4).

Förtroendet för universitet och högskolor påverkas även av det generella intresset för politik. De tillfrågade i undersökningen fick ange om de är mycket intresserade av politik, ganska intresserade av politik eller inte intresserade av politik. Här tenderar de minst politiskt intresserade att även ha minst förtroende för universitet och högskolor. De tycks även förhålla sig mer neutrala i frågan om förtroendet för universitet och högskolor (tabell 1).

FÖRTROENDET FÖR FORSKARE

I 2015 års SOM-undersökning svarade 64 procent av alla tillfrågade att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende för forskare. Motsvarande siffra 2014 var 62 procent, en ökning med två procentenheter. Andelen som svarade att de hade mycket litet eller ganska litet förtroende för hur forskare sköter sitt arbete är fortsatt väldigt låg, endast tre procent (figur 5).

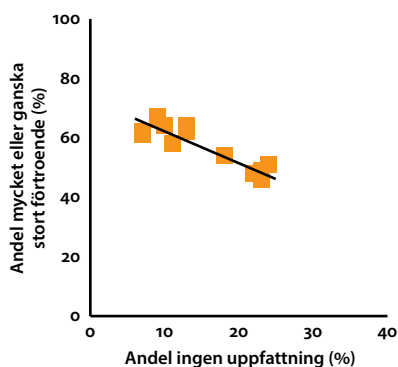
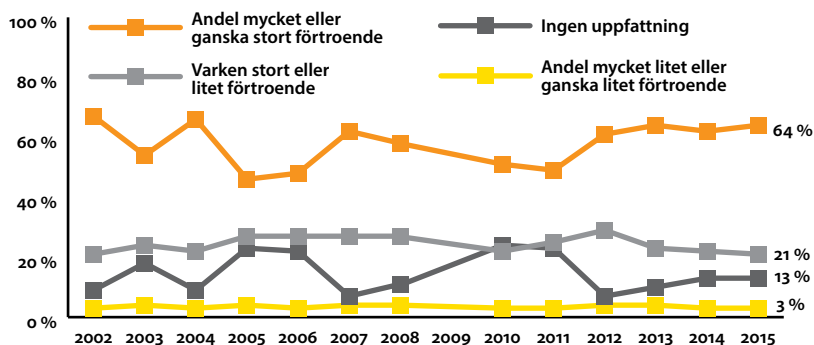
Förtroendet för hur forskare sköter sitt arbete har varierat över tid, med relativt stora förändringar från ett år till ett annat. År 2002 och 2004 var andelen av de svarande som hade mycket högt eller ganska högt förtroende 67 respektive 66 procent. År 2005 och 2006 var samma kategori endast 46 respektive 48 procent, en skillnad på i storleksordningen 20 procentenheter. Samtidigt är andelen av de svarande som anger att de har mycket litet eller ganska litet förtroende mycket låg och visar ingen variation över tid (figur 5). Över de 13 år som frågan har ställts har denna kategori varierat mellan tre och fyra procent. Detta betyder att en ökning av andelen med högt förtroende inte innebär att det är färre människor som har litet förtroende. På samma sätt betyder inte en nedgång i andelen som har högt förtroende att det är fler svarande som har ett lågt förtroende

för forskare. Förklaringen till variationen är i stället storleken på de två grupperna *Varken stort eller litet förtroende* och *Ingen uppfattning*.

Andelen som svarar *Varken stort eller litet förtroende* varierar relativt lite mellan åren och ligger runt 25 procent. Andelen svarande som anger att de saknar uppfattning i frågan varierar däremot mellan 7 och 24 procent, med stora variationer från år till år (figur 5). Stora förändringar i andelen som saknar uppfattning i frågan sammanfaller till stor del med en förändring i andelen med stort förtroende. Detta kan illustreras i ett diagram där andelen personer med högt förtroende ställs mot andelen personer som inte har någon uppfattning i frågan. Utifrån ett sådant punktdiagram syns ett tydligt samband mellan de två variablerna (figur 6). Detta betyder att de år när förtroendet är högt är andelen som inte har någon uppfattning liten, och år då förtroendet är lågt är andelen som saknar uppfattning större. Det ska tilläggas att sambandet mellan de två variablerna inte är perfekt, vilket betyder att förändringar i andelen med mycket stort eller ganska stort förtroende inte enbart kan förklaras av förändringar i andelen ingen uppfattning. Det finns flera faktorer som påverkar förtroendet för forskare och som bidrar till upp- och

Figur 5. Förtroende för forskare

Frågan lyder: Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete? Svartalternativen är: Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende samt Ingen uppfattning. Antal svar år 2015 var 1 627.

Figur 6. Sambandet mellan andelen som har mycket stort eller ganska stort förtroende för forskare (y-axeln) och andelen som saknar uppfattning i frågan (x-axeln)

Varje punkt motsvarar ett år och totalt antal punkter är 13. Diagrammet visar att det finns ett tydligt samband mellan de två variablerna där den ena tenderar att minska när den andra ökar. Om förhållandet vore perfekt skulle alla punkter befinna sig på linjen.

nedgångar över tid. Dock kan en stor del av variationen i förtroende förklaras av variationen i hur många som inte hade någon uppfattning om förtroendet för forskare.

Politiskt intresse och partisympatier

Även förtroendenivåerna för forskare har ett samband med politiskt intresse. De personer som var mycket intresserade av politik hade ett högre förtroende för forskare än de som angav att de inte var intresserade av politik. Andelen som svarade mycket stort eller ganska stort förtroende på frågan om hur forskare sköter

sitt arbete och som var mycket intresserade av politik var 70 procent, medan motsvarande andel för de personer som var inte var intresserade av politik endast var 58 procent.

Andelen som inte hade någon uppfattning i frågan visade motsatt mönster. I gruppen som inte var intresserad av politik var andelen som saknade uppfattning 17 procent, medan endast nio procent i gruppen med mycket politiskt intresserade saknade uppfattning i frågan. Om man granskar enbart de svarande som hade en uppfattning i frågan, och exkluderar dem som saknade uppfattning, ser man fortfarande att de som är politiskt

intresserade har ett högre förtroende för forskare än de som inte är politiskt intresserade (76 procent respektive 69 procent stort förtroende). Sammanfattningsvis antyder resultaten att de personer som är politiskt intresserade har lättare att ta ställning i frågan om förtroendet för forskare, och dessa personer har även generellt högre förtroende för hur forskare utför sitt arbete.

Politisk partisynpatier har liten inverkan på vilket förtroende man har för forskare. Andelen med mycket högt eller ganska högt förtroende är i genomsnitt 64 procent, oavsett politisk sympati. Mest avvikande från genomsnittet är personer som

sympatiserar med Miljöpartiet, där 79 procent har stort förtroende för forskare, samt personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna, där endast 53 procent har stort förtroende för forskare.

Utbildningsnivå

Högutbildade har ett större förtroende för forskare än personer med låg utbildningsnivå. Andelen med stort eller ganska stort förtroende är hos lågutbildade 57 procent och hos högutbildade 76 procent. Även här finns en skillnad mellan låg- respektive högutbildade i andelen som saknar uppfattning i frågan: 19 respektive 6 procent.

För att kontrollera om skillnaderna i förtroende mellan hög- och lågutbildade beror på variation i förtroende eller på skillnader i andelen som saknar uppfattning i frågan kan man exkludera de svarande som saknar uppfattning och beräkna andelen med mycket stort eller ganska stort förtroende hos dem som de

facto hade en uppfattning i frågan. Efter en sådan analys kvarstår viss skillnad mellan grupperna: 82 procent hos lågutbildade och 95 procent hos högutbildade.

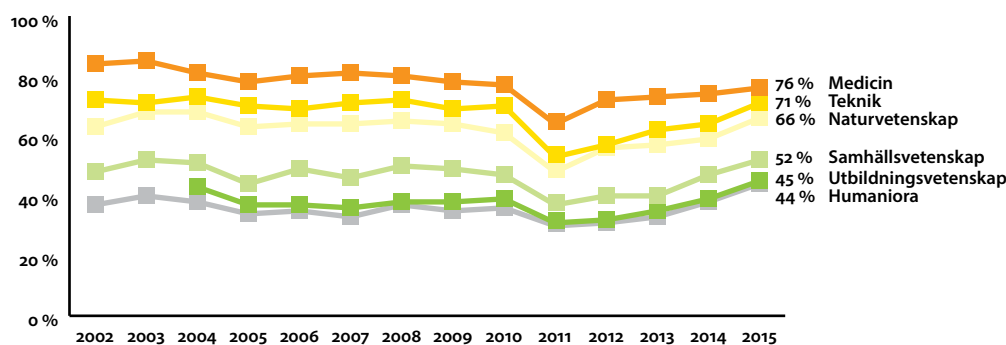
Sammanfattningsvis har personer med hög utbildningsnivå lättare att ta ställning i frågan om förtroendet för forskare. Hos dem som tar ställning har högutbildade ett större förtroende för forskare än lågutbildade.

FÖRTROENDET FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN

Förtroendet för forskning inom olika områden har varierat över tid (figur 7). Förtroendet för samtliga områden har i årets SOM-undersökning ökat från år 2014. Trots viss uppgång och nedgång i förtroendet över åren är relationen mellan olika akademiska forskningsområden densamma. Högst förtroende har de svarande för medicinsk forskning, där 76

procent i 2015 års undersökning svarade att de har mycket stort eller ganska stort förtroende för den forskning som bedrivs. Medicinsk forskning följs tätt av teknik (71 procent) och naturvetenskap (66 procent). Lägst förtroende har allmänheten för utbildningsvetenskap och humaniora, där endast 45 respektive 44 procent svarade att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende. Motsvarande siffra för samhällsvetenskap är 52 procent.

Även i denna fråga varierar andelen som svarade att de inte har någon uppfattning. Allmänheten har svårast att ta ställning till förtroendet för humaniora. Här svarade 27 procent av de tillfrågade att de inte hade någon uppfattning. Motsvarande andel för medicinsk forskning är tio procent. Andelen som svarar att de inte har någon uppfattning minskar enligt samma mönster som förtroendet ökar. Høgt förtroende sammanfaller med en hög andel som har en uppfattning (figur 8).

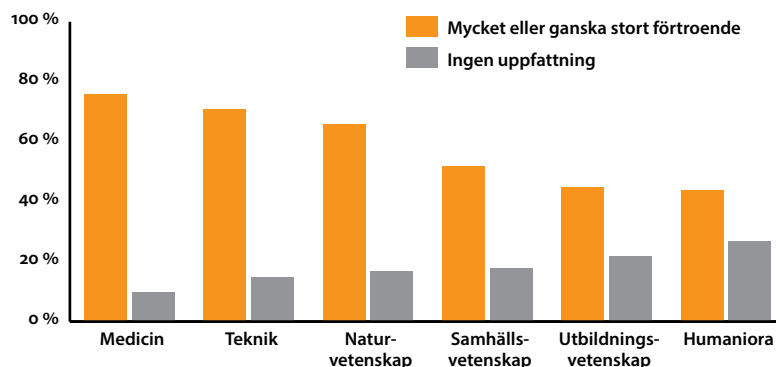
Figur 7. Förtroendet för forskning inom olika områden 2002–2015

Frågan lyder: *Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs inom Sverige inom följande områden?*

Svarsalternativen är: *Mycket stort förtroende; Ganska stort förtroende; Varken stort eller litet förtroende; Ganska litet förtroende; Mycket litet förtroende respektive Ingen uppfattning.* Antal svarande i 2015 års SOM-undersökning: Samhällsvetenskap = 1 603; Utbildningsvetenskap = 1 600; Humaniora = 1 589; Medicin = 1 618; Teknik = 1 605; Naturvetenskap = 1 598.

Figur 8. Förtroendet för forskning inom olika områden

Andelen som svarade att de hade mycket stort eller ganska stort förtroende ökar när andelen som saknar uppfattning minskar.

För att vidare undersöka om skillnader i förtroende mellan olika forskningsområden beror på att vissa forskningsområden har ett större förtroende hos allmänheten eller om det kan förklaras av att allmänheten har svårare att ta ställning till vissa forskningsområden, exkluderades personer utan uppfattning. Därefter beräknades andelen med mycket eller ganska stort förtroende hos dem som hade en uppfattning i frågan. En sådan analys visar på fortsatta skillnader mellan olika forskningsområden, där de svarande har ett högre förtroende för medicin (84 procent), teknik (84 procent) och naturvetenskap (80 procent), än för samhällsvetenskap (63 procent), utbildningsvetenskap (58 procent) och humaniora (59 procent).

Sammantaget finns en uppenbar skillnad mellan olika forskningsområden, där det är svårare att ta ställning till forskning inom humaniora och utbildningsvetenskap, jämfört med forskning inom medicin och teknik. Hos dem som faktiskt har en uppfattning i frågan finns ett högre förtroende för medicinsk, teknisk och naturvetenskaplig forskning än för samhällsvetenskaplig, utbildningsvetenskaplig och humanistisk forskning.

Skillnader mellan könen

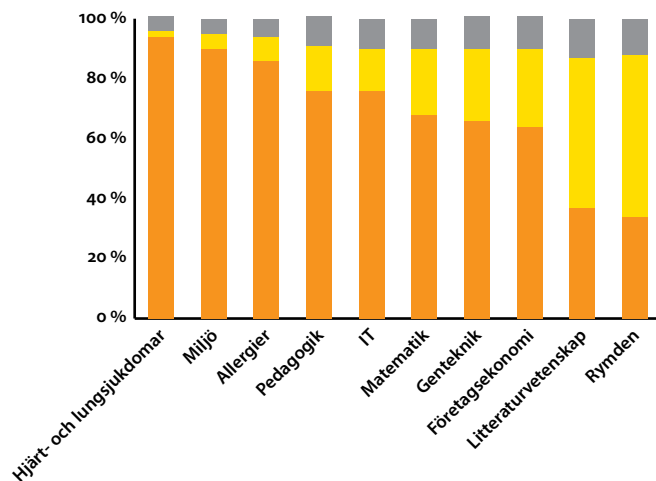
Det finns vissa skillnader mellan män och kvinnor i deras förtroende för forskning inom olika områden. Inom medicin, samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och humaniora är skillnaderna mellan kvinnor och män obetydliga. För forskning inom teknik och naturvetenskap har män däremot ett högre förtroende än kvinnor. 79 procent av männen svarade att de hade ett mycket stort eller ganska stort förtroende för forskning inom teknik, medan samma andel hos kvinnor var 62 procent. Motsvarande förtroende för naturvetenskaplig forskning var 71 procent för män respektive 62 procent för kvinnor. Det finns även en skillnad mellan könen i hur stor andel som uppgav att de inte hade någon uppfattning i frågan, där kvinnor överlag har svårare att ta ställning. Störst är skillnaderna inom just naturvetenskap och teknik. 20 procent av kvinnorna svarade att de inte har någon uppfattning om förtroendet för naturvetenskaplig forskning. Hos män var motsvarande siffra 14 procent. 20 procent av kvinnorna svarade att de inte hade någon uppfattning om förtroendet för forskning inom teknik, jämfört med 10 procent av männen.

Skillnader mellan åldersgrupper

Förtroendet för forskning är olika stort i olika åldersgrupper. Skillnaderna är dock begränsade till forskning inom teknik och naturvetenskap. För dessa två områden har unga människor, 16–19 år, lägre förtroende än äldre personer, 65–85 år. Andelen som svarat att de har mycket stort eller ganska stort förtroende för teknisk respektive naturvetenskaplig forskning är i båda fallen 80 procent i åldersgruppen 65–85 år och i båda fallen 67 procent i åldersgruppen 16–19 år, en skillnad på 13 procentenheter. Även här finns en parallell till andelen som saknar uppfattning. Yngre människor har svårare än äldre människor att ta ställning till frågan om förtroendet för forskning inom naturvetenskap och teknik.

PRIORITERING AV FORSKNINGSMRÅDEN

Sedan 2002 har SOM-undersökningen kartlagt allmänhetens prioriteringar av forskningsområden i Sverige. För varje forskningsområde får den svarande uppgift om hen tycker att det är mycket viktigt, ganska viktigt, inte särskilt viktigt, inte viktigt alls eller om de saknar upp-

Figur 9. Uppfattning om prioritering av forskningsområden i Sverige

Frågan lyder: Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden? Svartalternativen var 5: Mycket viktigt, Ganska viktigt, Inte särskilt viktigt, Inte alls viktigt samt Ingen uppfattning.

■ Ingen uppfattning
 ■ Inte särskilt viktigt & Inte alls viktigt
 ■ Mycket viktigt & Ganska viktigt

fattning. Vilka områden som inkluderas i undersökningen varierar från år till år.

Av de tio forskningsområden som de svarande i SOM-undersökningen 2015 ombads ta ställning till är hjärt- och lungsjukdomar högst prioriterat, tätt följt av miljöforskning. Här svarade 94 respektive 90 procent att de tyckte att satsningar på forskning på världsbästanivå i Sverige var mycket viktigt eller ganska viktigt. Lägst prioriterat var forskning inom litteraturvetenskap och rymden, där endast 37 respektive 34 procent svarade att de tyckte det var mycket eller ganska viktigt. Här var det i stället fler, 50 respektive 34 procent, som svarade att det inte var särskilt viktigt eller inte alls viktigt (figur 9).

Skillnader mellan män och kvinnor

Hur personer prioriterar forskning inom olika områden skiljer sig relativt litet mellan könen. Det finns dock några områden där viss skillnad mellan hur män

och kvinnor prioriterar kan ses (tabell 2). Inom matematik och IT anger en högre andel män att de tycker forskning är mycket viktigt, medan kvinnor tenderar att tycka att forskning inom miljö och pedagogik är viktigare. Det finns även viss skillnad mellan könen i andelen som svarar att de inte har någon uppfattning. Dessa skillnader är särskilt tydliga inom de områden där det finns skillnader i förtroende, IT och matematik, och där kvinnor i högre utsträckning uppger att de saknar uppfattning (tabell 2).

Utbildningsnivå

Utbildningsnivå ger ett visst utslag på hur människor prioriterar forskning inom ett par områden. Ett sådant område är hjärt- och lungsjukdomar. På frågan om hur viktig forskning inom detta område är svarade 86 procent av dem med låg utbildning att det var mycket viktigt, medan endast 69 procent av de högtbildade angav att forskning inom hjärt- och lungsjukdomar

var mycket viktigt. Samtidigt är andelen som svarar att de inte har någon uppfattning mycket låg i båda grupperna, sex respektive tre procent. Det finns en liknande effekt av utbildningsnivå i prioriteringen av allergiforskning. Det är avsevärt fler lågutbildade som tycker att denna forskning är mycket viktig. Samtidigt är andelen som inte hade någon uppfattning i frågan mycket låg bland både hög- och lågutbildade (tabell 2).

Politiskt intresse

Politiskt intresserade personer prioriterar forskning högre än personer som inte är politiskt intresserade. Skillnader mellan politiskt intresserade och icke intresserade är störst i prioriteringarna av IT och matematik, där skillnaden är 19 procentenheter i båda grupperna. De personer som inte är intresserade av politik tenderar även i högre utsträckning svara att de saknar uppfattning om prioritering av forskningsområden (tabell 2).

Tabell 2. Mycket viktiga forskningsområden att prioritera i Sverige 2015, efter kön, utbildningsnivå och politiskt intresse.

Siffrorna representerar andelen av de svarande som uppgav att de tycker respektive område är mycket viktigt att prioritera. Inom parentes anges andelen som saknade uppfattning i frågan. De områden där det finns påfallande skillnader mellan undergrupper är fetmarkerade.

	Hjärt- och lungsjukdomar	Miljö	Allergier	Pedagogik	IT	Matematik	Genetik	Företags ekonomi	Litteraturvetenskap	Rymden	Minsta antal svar
Kön											
Man	73 (4)	58 (5)	47 (5)	33 (9)	43 (6)	38 (7)	32 (8)	24 (8)	12 (11)	15 (9)	790
Kvinna	78 (6)	68 (6)	53 (8)	41 (12)	28 (14)	26 (13)	32 (13)	21 (13)	13 (16)	9 (15)	798
Utbildning											
Hög	69 (6)	64 (4)	45 (6)	40 (6)	38 (6)	31 (7)	33 (8)	20 (8)	12 (9)	12 (8)	482
Låg	86 (3)	64 (5)	60 (5)	31 (18)	31 (16)	34 (15)	34 (14)	29 (14)	13 (21)	11 (20)	261
Politiskt intresse											
Mycket intresserad	74 (5)	68 (5)	47 (5)	40 (10)	45 (8)	44 (7)	40 (8)	29 (8)	18 (11)	16 (10)	299
Inte intresserad	74 (6)	58 (9)	50 (8)	30 (15)	26 (16)	25 (15)	30 (16)	19 (16)	10 (19)	11 (18)	555

KONKLUSION

Sammantaget är förtroendet för forskning fortsatt högt i Sverige. Detta bekräftar av att en majoritet av befolkningen uttrycker ett stort förtroende för forskning, forskare och lärosäten, men även av att en väldigt liten andel av befolkningen har ett uttryckt litet förtroende. Skillnader mellan grupper i samhället kan många gånger förklaras av den så kallade *närhetsfaktorn*, där personlig relation till och egen erfarenhet av forskning och lärosäten påverkar förtroendet. Även *social tillit* och allmän tilltro till samhällets institutioner och ens medmänniskor sammanfaller med förtroendet för forskning och kan till viss del också förklara variationen, förenat med politiskt intresse och partisympatier.

Att mäta hur stor andel av befolkningen som har ett högt förtroende är en god indikator på svenskarnas attityder till forskning. Även andelen som uppger att de saknar uppfattning är en viktig och underutnyttjad indikator. En hög andel

som saknar uppfattning i en fråga signalerar en dålig uppfattning om den typen av forskning och hur den kommer samhället och allmänheten till gagn. Svenska folket har under de 13 år mätningarna pågått genomgående haft svårt att ta ställning till forskning inom samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och humaniora. Det tyder på ett behov av mer kommunikation och samverkan mellan denna forskning och samhället i stort.

En stor del av svensk forskning finansieras via allmänna medel. Ett gott förtroende för forskning och forskare är en grundförutsättning för fortsatt statligt stöd. Mätningar av allmänhetens attityder ger viktiga signaler om svenska folkets förtroende, prioriteringar och farhågor. En tillbakablick på tidigare års undersökningar visar att förtroende för forskning inte är statistiskt, utan förändras över tid och som ett resultat av händelser och strömningar i vår omvärld. Regelbundet återkommande undersökningar av den typ som presente-

ras här, är en förutsättning för att kunna följa opinionen och en nödvändighet för att förebygga och lösa aktuella och kommande samhällsutmaningar.

REFERENSER

Bergström, A. & Oscarsson, H. (2015). Svensk forskningsopinion 2002–2014 i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oscarsson (red) *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Holmberg, S. & Weibull, L. (2012). Svenska folkets syn på forskning 2002–2010 i *10 år av dialog – Vetenskap & Allmänhet*. VA-rapport 2012:1.

Kunskap i en klass för sig (VA-rapport 2010:2)

Markstedt, E. (2014). *Representativitet och viktning – Riks-SOM som spegel av det svenska samhället 1986–2013*. Rapport 2014:20. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

2.

Tabellbilaga

**TABELL 1A: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR 2015,
EFTER DEMOGRAFI OCH UTBILDNING (PROCENT)**

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar
Samtliga	12	47	34	5	2	100	3036
Kön							
Kvinna	13	48	34	3	2	100	1 521
Man	12	46	34	6	2	100	1 507
Annat ²	13	38	50	-	-	100	8
Ålder							
16–19 år	34	41	23	2	-	100	108
20–29 år	22	50	23	5	0*	100	322
30–39 år	16	54	26	4	1	100	389
40–49 år	14	50	31	5	1	100	471
50–64 år	10	50	35	5	1	100	814
65–85 år	7	40	44	5	4	100	931
Boendeområde							
Ren landsbygd	10	45	39	5	1	100	425
Mindre tätort	11	42	37	7	2	100	580
Stad/större tätort	13	48	34	4	2	100	1488
Sthlm, Gbg, Malmö	14	51	28	4	3	100	486
Utbildning¹							
Låg	4	33	47	9	7	100	443
Medellåg	10	43	42	4	1	100	859
Medelhög	14	50	32	3	1	100	700
Hög	16	56	24	3	1	100	974
Utbildningens inriktning							
Ekonomi/handel/adm	11	44	41	3	1	100	487
Estetisk/design/hantverk/konst/hum/kultur/media/journalistik/reklam	15	52	28	4	2	100	207
Hälso-/sjukvård/medicin	11	48	36	4	2	100	343
Teknik/byggteknik/industri/transport/naturvet/data	13	50	32	5	1	100	802
Pedagogik	19	53	27	1		100	236
Samhällsvet/juridik/socialt arbete/omsorg/psykologi	16	50	30	3	2	100	297
Annan utbildningsinriktning	7	35	43	9	6	100	242

Kommentar: Svartalternativen framgår av tabellens redovisning. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive enkätfrågan.

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Låg motsvarar max grundskola eller motsvarande; Medellåg motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; ² Medelhög motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; Hög motsvarar examen från högskola/universitet. ² Observera det begränsade antalet svarpersoner i denna kategori.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 1B: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR 2015, EFTER POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar
Samtliga	12	47	34	5	2	100	3036
Politiskt intresse							
Mycket intresserad	18	49	28	4	1	100	520
Ganska intresserad	12	50	33	4	1	100	1473
Inte intresserad ²	10	42	39	5	4	100	1040
Partisynpat							
Vänsterpartiet (V)	17	47	27	8	1	100	211
Socialdemokraterna (S)	11	48	35	4	2	100	689
Miljöpartiet (Mp)	18	57	23	1	1	100	205
Centerpartiet (C)	13	50	33	4	1	100	228
Liberalerna (L)	18	53	26	2	2	100	171
Kristdemokraterna (Kd) ¹	12	41	42	3	2	100	93
Moderaterna (M)	14	51	30	4	1	100	624
Sverigedemokraterna (Sd)	7	34	47	8	4	100	430
Feministiskt initiativ (FI) ¹	24	46	29	-	2	100	63
Annat parti ¹	12	42	28	9	9	100	43

Kommentar: Svartalternativen framgår av tabellens redovisning. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive enkätfrågan.

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarspersoner. ² Avser svartalternativen 'Inte särskilt intresserad' eller 'Inte alls intresserad' samt svarsbortfall på frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

**TABELL 2A: FÖRTROENDE FÖR FORSKARE 2002–2015
(PROCENT)**

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent
2002	18	49	21	2	1	9	100
2003	14	40	24	3	1	18	100
2004	17	49	22	3	0*	9	100
2005	9	37	27	3	1	23	100
2006	10	38	27	2	1	22	100
2007	16	46	27	3	1	7	100
2008	13	45	27	3	1	11	100
2009 ¹	-	-	-	-	-	-	-
2010	12	39	22	2	1	24	100
2011	12	37	25	2	1	23	100
2012	16	45	29	3	1	7	101
2013	17	47	23	2	2	10	101
2014	19	43	22	2	1	13	100
2015	16	48	21	2	1	13	100

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?' Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Frågan ställdes ej 2009.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2002–2015. n-värde 2015: 1627.

TABELL 2B: FÖRTROENDE FÖR FORSKARE 2015, EFTER DEMOGRAFI OCH UTBILDNING (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	16	48	21	2	1	13	100	1627
Kön								
Kvinna	17	45	20	2	1	16	100	816
Man	15	51	21	2	1	10	100	808
Annat ¹	-	100	-	-	-	-	100	3
Ålder								
16–19 år ¹	23	50	15	2	-	10	100	52
20–29 år	18	42	25	2	-	12	100	169
30–39 år	17	53	19	1	2	9	100	205
40–49 år	15	51	18	1	1	14	100	247
50–64 år	12	51	23	2	0*	12	100	433
65–85 år	17	45	20	2	0*	16	100	521
Boendeområde								
Ren landsbygd	10	54	21	1	2	12	100	227
Mindre tätort	17	45	22	2	0*	14	100	313
Stad/större tätort	16	48	20	2	0*	14	100	814
Sthlm, Gbg, Malmö	15	50	22	2	1	10	100	245
Utbildning¹								
Låg	13	44	22	2	1	19	100	284
Medellåg	14	43	26	1	0*	16	100	458
Medelhög	16	48	20	2	1	13	100	372
Hög	19	57	16	2	1	6	100	487
Utbildningens inriktning								
Ekonomi/handel/adm	15	47	20	1	0*	17	100	262
Estetisk/design/hantverk/konst/hum/kultur/media/journalistik/reklam	12	59	17	2	-	10	100	117
Hälsa-/sjukvård/medicin	21	53	13	3	1	10	100	177
Teknik/byggteknik/industri/transport/naturvet/data	16	49	22	2	1	11	100	415
Pedagogik	19	49	15	2	1	14	100	114
Samhällsvet/juridik/socialt arbete/omsorg/psykologi	18	41	26	3	1	12	100	148
Annan utbildningsinriktning	11	44	29	1	2	13	100	143

Kommentar: : Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?' Svalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner i denna kategori. ² 'Låg' motsvarar max grundskola eller motsvarande; 'Medellåg' motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; 'Medelhög' motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; 'Hög' motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 2C: FÖRTROENDE FÖR FORSKARE 2015, EFTER POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	16	48	21	2	1	13	100	1627
Politiskt intresse								
Mycket intresserad	19	51	18	3	1	9	100	302
Ganska intresserad	14	52	20	1	1	12	100	750
Inte intresserad ²	16	42	23	2	1	17	100	574
Partisynpati								
Vänsterpartiet (V)	14	50	22	3	-	11	100	104
Socialdemokraterna (S)	19	47	19	2	-	13	100	352
Miljöpartiet (Mp) ¹	20	59	14	3	-	4	100	97
Centerpartiet (C)	13	55	16	2	1	14	100	131
Liberalerna (L) ¹	19	52	18	2	-	9	100	99
Kristdemokraterna (Kd) ¹	11	56	20	2	-	11	100	45
Moderaterna (M)	14	53	19	2	1	12	100	316
Sverigedemokraterna (Sd)	12	41	31	1	1	14	100	229
Annat parti ¹	23	48	23	-	-	7	100	31
Feministiskt initiativ (FI) ¹	9	55	9	-	9	18	100	22

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?' Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner. ² Avser svartalternativen 'Inte särskilt intresserad' eller 'Inte alls intresserad' samt svarsbortfall på frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 3A: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN 2002–2015 (PROCENT)

Område	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Medicin								
2002	35	49	9	2	-	5	100	1721
2003	41	44	8	1	-	6	100	1754
2004	30	51	9	2	-	8	100	1701
2005	33	45	11	1	1	9	100	1661
2006	32	48	10	1	-	9	100	1580
2007	29	52	11	2	-	6	100	1607
2008	31	49	9	1	1	9	100	1534
2009	31	47	10	2	1	9	100	1544
2010	31	46	10	2	1	10	100	1582
2011	21	43	14	2	1	19	100	1548
2012	25	47	16	2	0*	10	100	1518
2013	25	48	12	2	1	12	100	1583
2014	30	44	11	1	1	13	100	1652
2015	34	42	11	2	1	10	100	1618
Teknik								
2002	24	48	16	1	-	11	100	1709
2003	30	41	14	1	-	14	100	1741
2004	23	50	14	1	-	12	100	1689
2005	23	47	14	2	-	14	100	1645
2006	23	46	16	1	-	14	100	1560
2007	23	48	15	1	-	13	100	1589
2008	23	49	14	1	-	13	100	1523
2009	24	45	16	1	-	14	100	1528
2010	23	47	13	1	-	16	100	1582
2011	15	38	19	1	1	26	100	1534
2012	16	41	23	1	0*	18	100	1506
2013	18	45	17	1	0*	19	100	1574
2014	23	42	15	0	0*	20	100	1639
2015	29	42	13	1	0*	15	100	1605
Naturvetenskap								
2002	18	45	22	1	-	14	100	1705
2003	25	43	16	1	-	15	100	1742
2004	18	50	17	1	-	14	100	1697
2005	20	43	20	1	-	16	100	1643
2006	19	45	20	1	-	15	100	1566
2007	19	45	19	1	-	16	100	1593
2008	20	45	18	1	1	15	100	1525
2009	20	44	18	2	1	15	100	1536
2010	20	41	18	1	-	20	100	1582
2011	12	36	22	1	1	28	100	1539
2012	15	41	25	1	0*	18	100	1505
2013	15	41	21	1	1	21	100	1576
2014	19	40	17	1	0*	23	100	1641
2015	25	41	15	1	0*	17	100	1598

Område	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samhällsvetenskap								
2002	11	37	33	2	1	16	100	1696
2003	15	37	27	3	1	17	100	1735
2004	10	41	29	3	-	17	100	1685
2005	11	33	31	4	1	20	100	1642
2006	10	39	30	3	1	17	100	1562
2007	10	36	31	3	1	19	100	1585
2008	12	38	29	3	1	17	100	1524
2009	11	38	28	4	1	18	100	1530
2010	12	35	29	3	1	21	100	1582
2011	8	29	30	3	1	29	100	1533
2012	8	32	35	4	1	20	100	1504
2013	8	33	31	3	2	24	100	1572
2014	12	35	25	3	1	24	100	1641
2015	15	37	25	4	1	18	100	1603
Utbildningsvetenskap								
2004	9	34	26	5	1	25	100	1691
2005	9	28	28	4	2	29	100	1641
2006	8	29	29	5	2	27	100	1560
2007	8	28	28	5	1	30	100	1590
2008	8	30	26	5	2	29	100	1525
2009	8	30	27	6	2	27	100	1536
2010	10	29	24	6	1	30	100	1582
2011	6	25	27	5	1	36	100	1535
2012	7	25	35	6	2	26	100	1509
2013	6	28	29	6	2	29	100	1574
2014	10	29	26	5	2	28	100	1642
2015	13	32	23	7	2	22	100	1600
Humaniora								
2002	9	28	29	4	1	29	100	1690
2003	13	27	24	3	1	32	100	1739
2004	8	30	26	4	-	32	100	1681
2005	8	26	26	3	1	36	100	1634
2006	8	27	28	3	1	33	100	1554
2007	8	25	26	4	-	36	100	1589
2008	9	28	23	3	1	36	100	1524
2009	8	27	26	4	1	34	100	1528
2010	10	26	24	3	-	37	100	1582
2011	6	24	28	3	1	38	100	1532
2012	7	24	35	5	2	29	100	1503
2013	7	25	29	4	1	34	100	1567
2014	11	27	25	3	1	33	100	1630
2015	13	31	25	4	2	27	100	1589

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs inom Sverige inom följande områden?'. Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2002–2015.

TABELL 3B: MYCKET ELLER GANSKA STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN 2015, EFTER DEMOGRAFI OCH UTBILDNING (PROCENT)

	Medicin	Teknik	Naturvetenskap	Samhällsvetenskap	Utbildningsvetenskap	Humaniora	Lägsta antal svar
Samtliga	77	70	67	52	45	44	1589
Kön							
Kvinna	75	62	62	52	46	44	795
Man	79	79	71	53	44	44	791
Annat ¹	100	67	67	33	33	33	3
Ålder							
16–19 år	67	67	63	63	53	49	51
20–29 år	70	70	66	51	52	47	170
30–39 år	74	74	67	54	46	50	203
40–49 år	78	78	70	50	44	42	245
50–64 år	78	78	68	53	43	42	432
65–85 år	80	80	64	52	43	42	486
Boendeområde							
Ren landsbygd	75	69	67	53	42	38	220
Mindre tätort	74	68	62	50	44	43	306
Stad/större tätort	79	72	69	53	47	45	790
Sthlm, Gbg, Malmö	74	71	65	52	40	46	246
Utbildning²							
Låg	76	64	59	49	46	39	259
Medellåg	73	65	59	49	42	40	456
Medelhög	75	72	67	53	47	44	370
Hög	83	79	77	58	46	51	481
Utbildningens inriktning							
Ekonomi/handel/adm	78	70	67	54	48	47	260
Estetisk/design/hantverk/konst/hum/kultur/media/journalistik/reklam	68	73	66	58	48	53	116
Hälsa-/sjukvård/medicin	85	66	72	60	49	47	170
Teknik/byggteknik/industri/transport/naturvet/data	80	80	72	50	41	41	409
Pedagogik	81	75	68	55	55	53	114
Samhällsvet/juridik/socialt arbete/omsorg/psykologi	72	62	62	51	39	43	147
Annan utbildningsinriktning	69	59	54	40	42	37	137

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs inom Sverige inom följande områden?'. Svarsalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner i denna kategori. ² 'Låg' motsvarar max grundskola eller motsvarande; 'Medellåg' motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; 'Medelhög' motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; 'Hög' motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 3C: MYCKET ELLER GANSKA STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN 2015, EFTER POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING (PROCENT)

	Medicin	Teknik	Naturvetenskap	Samhällsvetenskap	Utbildningsvetenskap	Humaniora	Lägsta antal svar
Samtliga	77	70	67	52	45	44	1589
Politiskt intresse							
Mycket intresserad	78	77	72	57	47	50	298
Ganska intresserad	80	75	71	57	49	47	734
Inte intresserad ²	72	61	57	44	39	36	556
Partisynpati							
Vänsterpartiet (V)	68	64	68	60	48	56	103
Socialdemokraterna (S)	81	72	69	60	52	49	339
Miljöpartiet (Mp) ¹	82	83	76	71	57	64	97
Centerpartiet (C)	80	74	73	52	48	46	128
Liberalerna (L) ¹	86	72	78	53	44	51	98
Kristdemokraterna (Kd) ¹	82	87	67	50	46	28	43
Moderaterna (M)	80	73	66	49	44	42	310
Sverigedemokraterna (Sd)	71	63	57	40	30	29	226
Feministiskt initiativ (FI) ¹	61	68	61	61	42	48	31
Annat parti ¹	68	71	71	52	55	43	21

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs inom Sverige inom följande områden?'. Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).
* Det finns respondenter i denna kategori som dock inte syns vid avrundning till närmaste heltal.

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner. ² Avser svartalternativen 'Inte särskilt intresserad' eller 'Inte alls intresserad' samt svartsbortfall på frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 4A: UPPFATTNING OM PRIORITERING AV FORSKNINGSSOMRÅDEN I SVERIGE 2002–2015 (PROCENT)

Område	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Ingen uppfattning	Summa procent
Cancer						
2002	78	17	3	-	2	100
2003	81	15	2	-	2	100
2006	78	17	2	-	2	100
2008	79	17	2	-	2	100
2009	73	20	3	-	4	100
2010	77	17	3	-	3	100
2012	73	20	3	1	3	100
2014	84	13	1	0*	2	100
Hjärt-/lungsjukdomar						
2007	67	25	4	-	4	100
2011	70	25	2	1	3	100
2013	70	23	2	0*	5	100
2015	76	18	2	0*	5	100
Miljö						
2002	57	34	5	-	4	100
2003	58	32	6	1	3	100
2004	51	37	6	1	5	100
2005	49	37	6	1	7	100
2006	53	37	7	1	2	100
2007	60	31	4	-	5	100
2008	59	33	5	1	2	100
2009	62	29	4	1	4	100
2010	57	32	5	2	4	100
2011	52	36	7	1	4	100
2012	52	36	6	1	5	100
2013	58	31	5	1	5	100
2015	63	27	4	1	5	100
Reumatiska sjukdomar						
2004	59	32	4	-	5	100
2008	55	37	5	-	3	100
2010	52	34	7	1	6	100
2013	52	34	6	1	7	100
Energi						
2002	55	35	5	1	5	100
2005	52	33	6	1	8	100
2007	56	34	4	-	6	100
2008	62	30	3	-	5	100
2010	58	31	6	-	5	100
2012	55	34	4	1	6	100
2014	63	30	4	0*	3	100
Klimat						
2007	55	33	6	1	5	100
2012	43	38	11	2	6	100
2014	62	28	6	1	3	100

Område	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Ingen uppfattning	Summa procent
Teknik						
2003	47	38	8	1	6	100
2011	31	48	12	1	8	100
2013	43	38	9	1	9	100
Allergier						
2005	37	42	11	1	9	100
2012	38	44	11	2	5	100
2015	50	36	7	1	6	100
Genteknik						
2002	27	30	26	9	8	100
2003	35	29	20	9	7	100
2004	24	34	23	8	11	100
2005	20	30	24	12	14	100
2006	23	34	27	8	8	100
2007	21	34	26	7	12	100
2008	20	35	28	7	10	100
2009	21	33	26	8	12	100
2010	24	31	24	9	12	100
2011	19	36	24	9	12	100
2012	23	37	22	6	12	100
2013	22	36	22	8	12	100
2015	32	34	20	4	11	100
Pedagogik						
2002	35	45	11	2	7	100
2005	21	36	23	5	15	100
2007	20	38	24	4	14	100
2009	23	37	22	4	14	100
2011	28	38	18	4	12	100
2013	33	40	14	2	11	100
2015	37	39	13	2	10	100
Hållbart fiske						
2008	29	46	14	3	8	100
IT						
2002	28	43	17	2	10	100
2004	28	42	17	2	11	100
2006	22	38	27	4	9	100
2010	27	34	23	5	11	100
2012	22	42	23	3	10	100
2014	29	41	18	3	9	100
2015	36	40	13	1	10	100
Transportteknik						
2002	26	45	20	1	8	100
2005	27	43	16	2	12	100
2008	28	46	18	1	7	100
2010	30	43	17	2	8	100
2014	33	45	12	2	8	100

Område	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Ingen uppfattning	Summa procent
Nationalekonomi						
2003	26	43	19	3	9	100
2007	18	41	25	3	13	100
2009	19	44	22	3	12	100
2010	24	37	24	4	11	100
2011	21	42	18	6	13	100
2013	20	40	19	6	15	100
2014	27	42	18	3	10	100
Svenska språket						
2005	22	30	27	10	11	100
2014	30	31	25	6	8	100
Globalisering						
2008	19	38	21	6	16	100
2012	25	37	21	4	13	100
2014	20	37	25	5	13	100
Företagsekonomi						
2005	17	40	25	5	13	100
2012	15	40	28	5	12	100
2015	23	41	22	4	11	100
Historia						
2002	10	29	42	11	8	100
2003	13	28	35	13	11	100
2006	9	23	45	14	9	100
2009	10	24	41	14	11	100
2010	12	23	38	15	12	100
2012	7	25	42	13	13	100
2014	11	28	39	10	12	100
Rymden						
2004	9	25	40	14	12	100
2006	6	20	43	21	10	100
2007	7	18	39	24	12	100
2008	5	20	43	22	10	100
2009	8	18	39	24	11	100
2011	3	15	42	29	11	100
2013	7	16	39	24	14	100
2015	12	22	38	16	12	100
Livsmedelsforskning						
2014	46	38	9	2	5	100
Statsvetenskap						
2006	10	32	36	9	13	100
2013	11	32	31	9	18	100
Arkeologi						
2004	9	30	38	11	12	100

Område	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Ingen uppfattning	Summa procent
Filosofi						
2004	8	20	39	16	17	100
2008	5	16	42	21	16	100
2013	7	19	37	17	20	100
Design						
2005	8	20	37	22	13	100
Litteraturvetenskap						
2007	6	20	40	19	15	100
2011	5	21	37	21	16	100
2015	12	25	38	12	13	100
Religiösa seder och bruk						
2008	4	14	34	37	11	100
2011	4	13	36	32	15	100
Nanoteknik						
2013	21	29	21	6	23	100
Matematik						
2015	32	36	19	3	10	100

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden?'. Svartalternativen framgår av tabellens redovisning. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2002–2015.

TABELL 4B: MYCKET VIKTIGA FORSKNINGSSOMRÅDEN ATT PRIORITERA I SVERIGE 2015, EFTER DEMOGRAFI OCH UTBILDNING (PROCENT)

	Hjärt- och lungsjukdom	Miljö	Genteknik	Pedagogik	IT	Rymden	Litteraturvetenskap	Allergier	Företags ekonomi	Matematik	Minsta antal svar
Samtliga	76	63	32	37	36	12	12	50	23	32	1593
Kön											
Kvinna	78	68	32	41	28	9	13	53	21	26	798
Man	73	58	32	33	43	15	12	47	24	38	790
Annat ¹	67	67	100	-	33	-	-	-	-	-	3
Ålder											
16–19 år ¹	62	59	21	27	29	25	16	35	14	34	48
20–29 år	72	62	30	42	33	12	7	36	21	23	170
30–39 år	66	62	28	37	34	14	14	40	21	26	203
40–49 år	72	61	33	44	41	13	12	48	26	31	240
50–64 år	75	64	34	37	40	12	13	54	24	32	430
65–85 år	84	65	35	31	32	10	14	58	22	38	496
Boendeområde											
Ren landsbygd	77	60	25	25	30	11	11	51	21	31	220
Mindre tätort	75	65	29	29	36	13	12	56	24	29	305
Stad/större tätort	77	64	34	34	36	11	12	49	22	32	791
Sthlm, Gbg, Malmö	69	61	34	34	40	13	15	45	26	33	246
Utbildning²											
Låg	86	64	34	31	31	11	13	60	29	34	261
Medellåg	77	62	29	32	33	13	12	50	22	30	452
Medelhög	74	62	33	41	39	13	12	49	22	32	370
Hög	69	64	33	40	38	12	12	45	20	31	482
Utbildningens inriktning											
Ekonomi/handel/adm	79	63	33	38	41	12	11	11	29	36	258
Estetisk/design/hantverk/konst/hum/kultur/media/journalistik/reklam	68	64	32	44	38	15	18	18	24	28	116
Hälsa-/sjukvård/medicin	77	71	36	40	27	9	13	13	20	24	172
Teknik/byggteknik/industri/transport/naturvet/data	73	57	29	31	43	15	12	12	21	35	412
Pedagogik	78	70	32	50	30	10	12	12	18	26	111
Samhällsvet/juridik/socialt arbete/omsorg/psykologi	67	59	26	32	25	6	6	6	15	22	144
Annat utbildningsinriktning	76	63	27	27	29	8	10	10	24	32	134

Kommentar: Resultaten avser andelen som svarat 'Mycket viktigt'. Frågan lyder: 'Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden?'. Svartalternativen framgår av tabellens redovisning. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner i denna kategori. ² 'Låg' motsvarar max grundskola eller motsvarande; 'Medellåg' motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; 'Medelhög' motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; 'Hög' motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 4C: MYCKET VIKTIGA FORSKNINGSOMRÅDEN ATT PRIORITERA I SVERIGE 2015, EFTER POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING (PROCENT)

	Hjärt- och lungsjukdom	Miljö	Genteknik	Pedagogik	IT	Rymden	Litteraturvetenskap	Allergier	Företags ekonomi	Matematik	Minsta antal svar
Samtliga	76	63	32	37	36	12	12	50	23	32	1593
Politiskt intresse¹											
Mycket intresserad	74	68	40	40	45	16	18	47	29	44	299
Ganska intresserad	77	65	31	31	39	11	12	52	23	33	737
Inte intresserad ²	74	58	30	30	26	11	10	50	19	25	555
Partisynpati											
Vänsterpartiet (V)	61	64	22	39	39	9	8	40	40	20	104
Socialdemokraterna (S)	82	70	38	41	41	15	20	60	60	36	340
Miljöpartiet (Mp) ¹	61	80	28	48	48	12	12	38	38	26	97
Centerpartiet (C)	78	65	24	35	35	8	7	47	47	34	127
Liberalerna (L) ¹	73	57	33	27	27	13	10	37	37	27	98
Kristdemokraterna (Kd) ¹	62	41	14	27	27	5		52	52	30	42
Moderaterna (M)	77	59	32	41	41	13	13	50	50	37	309
Sverigedemokraterna (Sd)	77	53	33	30	30	13	9	54	54	30	225
Feministiskt initiativ (FI) ¹	65	61	23	42	42	7	10	29	29	13	30
Annat parti ¹	68	76	43	35	35	29	10	38	38	38	21

Kommentar: Resultaten avser andelen som svarat 'Mycket viktigt'. Frågan lyder: 'Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden?'. Svartalternativen framgår av tabellens redovisning. Procentandelarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

Noter: ¹ Observera det begränsade antalet svarpersoner.

² Avser svartalternativen 'Inte särskilt intresserad' och 'Inte alls intresserad' samt svartsbortfall på frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 5A: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN I SVERIGE 2015, ANDEL INGEN UPPFATTNING (PROCENT), EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING

	Medicin	Teknik	Naturvetenskap	Samhällsvetenskap	Utbildningsvetenskap	Humaniora
Kön						
Kvinna	10	20	20	21	25	29
Man	9	10	14	15	20	24
Ålder						
16–19 år	16	19	22	16	20	29
20–29 år	11	16	18	16	21	25
30–39 år	9	12	15	17	21	21
40–49 år	8	14	17	19	22	26
50–64 år	10	16	16	20	23	28
65–85 år	9	14	18	18	23	27
Utbildning						
Låg	12	20	21	22	29	36
Medellåg	13	20	23	22	28	32
Medelhög	9	13	16	16	18	25
Hög	6	9	11	13	17	18
Boendeområde						
Ren landsbygd	10	17	18	18	25	29
Mindre tätort	12	16	20	20	23	29
Stad/större tätort	9	14	17	19	22	27
Sthlm, Gbg, Malmö	8	13	14	14	20	22
Politiskt intresse						
Mkt intresserad av politik	8	10	12	10	18	20
Ganska intresserad av politik	7	11	14	15	18	22
Inte intresserad av politik	14	23	24	27	31	37
Partisynpat						
Vänsterpartiet (V)	12	17	16	16	21	22
Socialdemokraterna (S)	9	15	17	18	21	26
Centerpartiet (C)	10	14	16	19	19	22
Liberalerna (L)	5	11	11	15	22	24
Moderaterna (M)	8	12	15	16	19	23
Kristdemokraterna (Kd)	4	9	19	20	20	33
Miljöpartiet (Mp)	4	7	10	9	12	16
Sverigedemokraterna (Sd)	12	18	22	22	31	36
Feministiskt initiativ (FI)	13	19	16	19	29	29

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs inom Sverige inom följande områden?'. Svarsalternativen är 'Mycket stort förtroende'; 'Ganska stort förtroende'; 'Varken stort eller litet förtroende'; 'Ganska litet förtroende'; 'Mycket litet förtroende' respektive 'Ingen uppfattning'. Procentandelarna baseras på de som svarat 'ingen uppfattning'. Utbildningskategorier: 'Låg' motsvarar max grundskola eller motsvarande; 'Medellåg' motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; 'Medelhög' motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; 'Hög' motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

TABELL 5B: UPPFATTNING OM PRIORITERING AV FORSKNINGSSOMRÅDEN I SVERIGE 2015, ANDEL INGEN UPPFATTNING (PROCENT), EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING

	Hjärt- och lungsjukdomar	Miljö	Genteknik	Pedagogik	IT	Rymden	Litteraturvetenskap	Allergier	Företags ekonomi	Matematik
Kön										
Kvinna	6	6	13	12	14	15	16	8	13	13
Man	4	5	8	9	6	9	11	5	8	7
Ålder										
16–19 år	2	2	2	6	8	6	6	4	10	4
20–29 år	5	5	11	8	10	9	11	8	11	10
30–39 år	7	7	12	9	9	10	10	7	10	8
40–49 år	7	8	12	10	10	11	14	7	10	11
50–64 år	5	4	9	8	6	10	11	5	8	9
65–85 år	3	5	12	14	13	16	18	6	13	12
Utbildning										
Låg	3	5	14	18	16	20	21	5	14	15
Medellåg	4	6	12	12	10	12	14	7	12	10
Medelhög	5	6	11	9	9	11	12	7	10	11
Hög	6	4	8	6	6	8	9	6	8	7
Boendeområde										
Ren landsbygd	4	7	11	12	11	12	15	6	11	12
Mindre tätort	4	4	12	10	9	12	13	5	12	10
Stad/större tätort	5	5	10	10	9	11	13	6	10	10
Sthlm, Gbg, Malmö	7	7	12	10	10	13	13	8	10	10
Politiskt intresse										
Mkt intresserad av politik	5	5	8	10	8	10	11	5	8	7
Ganska intresserad av politik	4	3	8	7	6	8	10	6	7	8
Inte intresserad av politik	6	9	16	15	16	18	19	8	16	15
Partisynpat										
Vänsterpartiet (V)	9	8	14	11	12	14	16	12	14	15
Socialdemokraterna (S)	5	5	11	10	9	14	12	6	10	9
Centerpartiet (C)	5	5	8	7	7	6	10	4	7	6
Liberalerna (L)	5	4	10	9	9	9	14	9	9	10
Moderaterna (M)	2	4	7	7	5	8	8	4	6	6
Kristdemokraterna (Kd)	11	13	16	14	14	20	18	11	14	19
Miljöpartiet (Mp)	9	5	10	9	10	10	11	8	12	11
Sverigedemokraterna (Sd)	3	6	13	14	12	12	17	5	13	13
Feministiskt initiativ (FI)	6	3	10	3	13	10	13	10	13	6

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden?'. Procentandelarna baseras på de som svarat 'ingen uppfattning'. Utbildningskategorier: 'Låg' motsvarar max grundskola eller motsvarande; 'Medellåg' motsvarar studier vid/examen från gymnasium/folkhögskola eller motsvarande; 'Medelhög' motsvarar eftergymnasial utbildning utan högskole-/universitetsexamen; 'Hög' motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

**TABELL 6: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR 1997–2015
(PROCENT)**

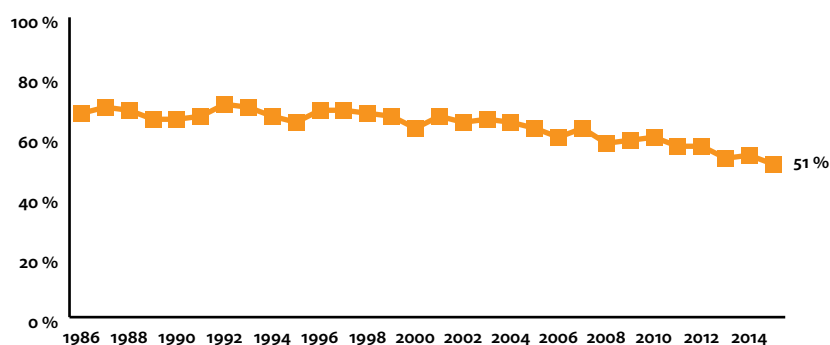
	Mycket eller ganska stort förtroende	Litet eller ganska litet förtroende	Varken stort eller litet
1997	54	7	39
1998	56	6	38
1999	58	6	36
2000	55	6	39
2001	52	6	42
2002	54	6	40
2003	54	7	39
2004	57	6	37
2005	51	6	43
2006	53	7	40
2007	51	7	42
2008	52	7	41
2009	55	6	38
2010	55	6	39
2011	53	7	40
2012	54	7	39
2013	56	7	38
2014	58	7	35
2015	59	7	34

Kommentar: Frågan lyder: "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete". Resultaten visar andelen som svarat att deras förtroende för universitet/högskolor är 'Mycket stort' samt 'Ganska stort', andelen som svarat att deras förtroende är 'Mycket litet' samt 'Ganska litet' och andelen som svarat 'varken stort eller litet'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1997–2015, n-värde 2015: 3036.

3.

**Information om den nationella
SOM-undersökningen**

Figur 10. Svansfrekvens i den nationella undersökningen, 1986–2015 (procent av nettourvalet)

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 en nationell frågeundersökning i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Data samlas in via postala och webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en samverkan mellan två forskningsenheter vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) samt Statsvetenskapliga institutionen. En rad forskningsprojekt samverkar med SOM-undersökningarna – flertalet med förankring i någon av dessa institutioner – men även externa projekt och andra aktörer deltar regelbundet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten. En utförlig metoddokumentation från den nationella SOM-undersökningen 2015 kommer att publiceras i Vernersdotter, Frida ”Den nationella SOM-undersökningen 2015”, i Ohlsson, Jonas, Oscarsson, Henrik & Solevid, Maria (red.) Ekvilibrium, som ges ut av SOM-institutet och släpps i juni 2016.

UNDERSÖKNINGENS UPPLÄGGNING

Den nationella SOM-undersökningen har sedan starten 1986 genomförts i form av en postenkät riktad till ett systematiskt sannolikhetsurval av Sveriges befolkning.

Sedan 2012 har respondenterna även getts möjlighet att svara via webben. Från och med 2009 års undersökning är åldersintervall 16–85 år. I de nationella SOM-undersökningarna 2000–2008 var åldersintervall 15–85 år; 1992–1999 15–80 år; 1986–1991: 15–75 år. Utländska medborgare har ingått i urvalet sedan 1992.

Omfattningen av undersökningen har ökat efterhand både vad gäller antalet frågor och antalet svarspersoner. 2015 utgjordes den nationella SOM-undersökningen av fem parallella riksrepresentativa delundersökningar, vilka baseras på ett urval om vardera 3 400 personer, dvs. totalt 17 000 personer. Datainsamlingen för de fem formulärens genomfördes under identiska förutsättningar. Ungefär en fjärdedel av frågorna är gemensamma för samtliga formulär.

Frågorna kring forskning har ställts i formulär 3.

Fältarbetet för den nationella undersökningen följer i huvudsak samma upplägg år från år. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomförs under hösten. Enkäten skickas ut i slutet av september månad. Under fältperioden genomförs successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Fältarbetet avslutas senast under februari månad. Redan vid november utgång har i allmänhet drygt 90 procent av dem som slutligen kommer att medverka skickat tillbaka sin enkät.

SVARSFREKVENNS OCH BORTFALL

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svansfrekvens. För samhällsvetenskapliga posten-

käter har svansfrekvensen brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Figuren nedan illustrerar förändringen i svansmönster för den nationella SOM-undersökningen år 1986–2015.

Svansfrekvensen (netto) för den nationella SOM-undersökningen 2015 är 51 procent; 49 procent för formulär 1, 51 procent för formulär 2, 53 procent för formulär 3, 50 procent för formulär 4 och 54 procent för formulär 5.

Urvalsmetoden som används i SOM-undersökningen är ett systematiskt sannolikhetsurval av Sveriges befolkning. Detta innebär att alla personer bosatta i Sverige i ålder mellan 16 och 85 år har lika stor sannolikhet att bli utvalda att delta i undersökningen. Urvalet av respondenter ger ett slags Sverige i miniatyr där sammansättningen av människor väl speglar den verkliga befolkningen. Trots att urvalet ger en riksrepresentativ bild av befolkningen finns det skillnader i svarsbenägenhet hos olika grupper, vilket bör tas i åtanke när man tolkar resultaten. Kvinnors svansfrekvens är aningen högre än mäns och äldre människor är mer benägna att svara på enkäten. Tidigare studier tyder dock på att dessa skillnader i svarsbenägenhet har måttlig effekt på resultaten (Markstedt 2014).

Docent Annika Bergström och fil.dr. Jonas Ohlsson har varit undersökningsledare för 2015 års SOM-undersökningar och har det övergripande ansvaret för undersökningarnas utformning och genomförande. Fil. kand. Frida Vernersdotter har varit biträdande undersökningsledare för 2015 års nationella SOM-undersökning med ansvar för datainsamling och databearbetning.

DE NATIONELLA SOM-UNDERSÖKNINGARNAS UPPLÄGG, 1986–2015

År	Urvalsmetod	Antal formulär	Total urvalsstorlek	Medborgarskap	Åldrar
1986	Systematiskt sannolikhetsurval	1	2 500	Både sv. & utl.	15–75 år
1987–1998	"	"	"	Endast sv.	"
1989	"	"	"	Både sv. & utl.	"
1990–1991	"	"	"	Endast sv.	"
1992–1995	"	"	2 800	Både sv. & utl.	15–80 år
1996	"	"	2 841 ¹	"	"
1997	"	"	2 800	"	"
1998	"	2	5 600	"	16–80 år ²
1999	"	"	"	"	"
2000–2005	"	"	6 000	"	15–85 år
2006	"	"	6 050	"	"
2007	"	"	6 000	"	"
2008	"	"	"	"	"
2009	"	3	9 000	"	16–85 år
2010	"	"	"	"	"
2011	"	"	"	"	"
2012	"	4	12 000	"	"
2013	"	5	17 000	"	"
2014	"	4	13 600	"	"
2015	"	5	17 000	"	"

Noter: ¹ Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i det ursprungliga urvalet utan tillfördes i efterhand undersökningens första urval om 2 800 personer. ² Gruppen 15-åringar var inte inkluderade i urvalet.

SVARANDE OCH BORTFALL I DEN NATIONELLA SOM-UNDERSÖKNINGEN 2015

	Formulär 1	Formulär 2	Formulär 3	Formulär 4	Formulär 5	Totalt
Ursprungligt urval (brutto)	3 400	3 400	3 400	3 400	3 400	17 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	181	172	187	195	172	907
Nettourval	3 219	3 228	3 231	3 205	3 228	16 093
Ej anträffade/svarsvägrare	1 645	1 570	1 524	1 608	1 490	7 837
Antal svarande	1 574	1 658	1 689	1 597	1 738	8 256
Svarsfrekvens: brutto	46 %	49 %	50 %	47 %	51 %	49 %
Svarsfrekvens: netto	49 %	51 %	53 %	50 %	54 %	51 %

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; sjuk, institutionell vård; bortrest under fältperioden, studier/militärtjänstgöring på annan ort; ej svensktalande, ej kommunicerbar; bosatt/studerar/arbetar utomlands; förståndshandikappad; avliden.

Den ideella föreningen **Vetenskap & Allmänhet, VA**, bildades 2002 för att främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. VA har tre huvuduppgifter:

Kunskapsutveckling:

- opinionsundersökningar
- studier av samhällsgruppers syn på forskning och kontakter med forskare
- kartläggningar av samverkan forskare–omvärld
- metoder för dialog

Samtal och aktiviteter i nya former om forskning och forskningskommunikation

Kommunikation av andras och egna kunskaper och erfarenheter.

VA har ett 80-tal medlemsorganisationer som t.ex. myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer, fackförbund och forskningsfinansiärer. Dessutom finns individuella medlemmar.

Verksamheten finansieras av medlemsavgifter, projektmedel och ett bidrag från Utbildningsdepartementet.

Läs mer på www.v-a.se

VA-rapport 2016:2

Vetenskap & Allmänhet